

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО
СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАСНОГО ЗДОРОВ'Я
ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ТУРИСТСЬКО-
КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ В УМОВАХ
ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Кравченко Тетяна

Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

DOI: 10.32540/2071-1476-2019-1-096

Annotation

Introduction and purpose of the study. The problem of forming a value attitude towards the health of teenagers in the process of tourist-local lore work in the conditions of institutions of secondary education is relevant, since it is caused by a significant deterioration in the physical, psycho, mental development and working capacity among children and youth of Ukraine in recent years. In this context, the health of a growing person becomes characteristic of the undeniable value of human health and development, not only at the local or regional level, but also at the national level. Hypothesis. It lies in the fact that the influence of the implemented program of the optional course, aimed at forming a value attitude to their own health in the process of tourist-local lore work, will bring the desired result, thereby significantly increase the level of formation of components of value attitude to their own health of teenagers. The purpose is to experimentally test the impact of the program of an optional course of tourist-local lore work “Value of own health” on the effectiveness of the process of forming a value attitude to their own health of adolescents.

Materials and methods. Analysis, generalization, systematization of data of scientific-methodical literature and best practices on research issues; sociological (surveys, questionnaires, interviews); pedagogical (observation and experiments); methods of mathematical statistics, calculation of integral estimates for quantitative and qualitative analysis of empirical data. The study involved 167 adolescents studying in Pereiaslav-Khmelnytsky secondary schools № 7, 2 of Kyiv region, Pereiaslav-Khmelnytsky Gymnasium of Kyiv region.

Results. The components, levels and criteria of value attitude towards their own health are characterized; the effectiveness of the method of forming a value attitude to their own health during the tourist-local lore work, the components of which are: content, forms, methods, formation of a value relation to the own health of adolescents was experimentally verified; the criteria and indicators of the formation of a value attitude to their own health are determined. It was determined that the proposed approaches contributed to the increase in the level of formation of value attitudes towards the health of teenagers.

Conclusions. In the process of analysis and generalization of the conducted pedagogical experiment, it was discovered and experimentally verified that the growth of the indicators of the formation of the value attitude to the own health of teenagers in the experimental group significantly increased compared with the control. Thus, the conducted pedagogical experiment confirmed the feasibility of the application of the developed program for the formation of the value attitude of teenagers to their own health.

Key words: value orientations, health, tourist-lore work, institutions of secondary education.

Анотація

Вступ і мета дослідження. Проблема формування ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків в процесі туристсько-краєзнавчої роботи в умовах закладів середньої освіти є актуальною, оскільки обумовлена значним погіршенням в останні роки фізичного, психічного, розумового розвитку і працездатності серед дітей та молоді України. У такому контексті здоров'я зростаючої особистості набуває характерних ознак незаперечної цінності людського здоров'я та розвитку не лише на місцевому чи регіональному, але й на загальнонаціональному рівні. Гіпотеза. Полягає в тому, що вплив впровадженої програми факультативного курсу, спрямований на формування ціннісного ставлення до власного здоров'я у процесі туристсько-краєзнавчої роботи принесе бажаний результат, тим самим, значно підвищить рівень сформованості компонентів ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків. Мета - експериментально перевірити вплив програми факультативного курсу туристсько-краєзнавчої роботи «Цінність власного здоров'я» на ефективність процесу формування ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків.

Матеріали та методи. Аналіз, узагальнення, систематизація даних науково-методичної літератури та передового практичного досвіду щодо проблематики дослідження; соціологічні (опитування, анкетування, інтерв'ювання); педагогічні (спостереження й експерименти); методи математичної статистики, обчислення інтегральних оцінок для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних. Дослідженням було охоплено 167 підлітків, які навчаються в Переяслав-Хмельницьких закладах середньої освіти № 7, 2 Київської області, Переяслав-Хмельницькій Гімназії Київської області.

Результати. Охарактеризовано компоненти, рівні та критерії ціннісного ставлення до власного здоров'я; експериментально перевірено ефективність методики формування ціннісного ставлення до власного здоров'я під час туристсько-краєзнавчої роботи, складовими якої є: зміст, форми, методи, формування ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків; визначено критерії та показники сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я. З'ясовано, що запропоновані підходи сприяли підвищенню рівня сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків.

Висновки. В процесі аналізу та узагальнення проведеного педагогічного експерименту було виявлено та експериментально перевірено, що приріст показників сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків в експериментальній групі значно підвищився у порівнянні з контрольною. Таким чином, проведений педагогічний експеримент підтвердив доцільність застосування розробленої програми для формування ціннісного ставлення підлітків до власного здоров'я.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, здоров'я, туристсько-краєзнавча робота, заклади середньої освіти

Аннотация

Введение и цель исследования. Проблема формирования ценностного отношения к собственному здоровью подростков в процессе туристско-краеведческой работы в условиях учреждений среднего образования является актуальной, поскольку обусловлена значительным ухудшением в последние годы физического, психического, умственного развития и работоспособности среди детей и молодежи Украины. В таком контексте здоровья растущей личности приобретает отличительных признаков неоспоримой ценности человеческого здоровья и развития не только на местном или региональном, но и на общенациональном уровне. **Гипотеза.** Заключается в том, что влияние внедренной программы факультативного курса направленной на формирование ценностного отношения к собственному здоровью в процессе туристско-краеведческой работы и принесет желаемый результат, тем самым значительно повысит уровень сформированности компонентов ценностного отношения к собственному здоровью подростков. **Цель** – экспериментально проверить влияние программы факультативного курса туристско-краеведческой работы «Ценность собственного здоровья» на эффективность процесса формирования ценностного отношения к собственному здоровью подростков.

Материалы методы. Анализ, обобщение, систематизация данных научно-методической литературы и передового практического опыта по проблематике исследования; социологические (опрос, анкетирование, интервьюирование); педагогические (наблюдение и эксперименты) методы математической статистики, вычисления интегральных оценок для количественного и качественного анализа эмпирических данных. Исследованием было охвачено 167 подростков, которые учатся в Переяслав-Хмельницких заведениях среднего образования № 7, 2 Киевской области, Переяслав-Хмельницкой Гимназии Киевской области.

Результаты. Охарактеризованы компоненты, уровни и критерии ценностного отношения к собственному здоровью; экспериментально проверена эффективность методики формирования ценностного отношения к собственному здоровью во время туристско-краеведческой работы, составляющими которой являются: содержание, формы, методы, формирование ценностного отношения к собственному здоровью подростков;

определены критерии и показатели сформированности ценностного отношения к собственному здоровью. Выяснено, что предложенные подходы способствовали повышению уровня сформированности ценностного отношения к собственному здоровью подростков.

Выводы. В процессе анализа и обобщения проведенного педагогического эксперимента было выявлено и экспериментально проверено, что прирост показателей сформированности ценностного отношения к собственному здоровью подростков в экспериментальной группе значительно повысился по сравнению с контрольной. Таким образом, проведенный педагогический эксперимент подтвердил целесообразность применения разработанной программы для формирования ценностного отношения подростков к собственному здоровью.

Ключевые слова: ценностные ориентации, здоровье, туристско-краеведческая работа, заведения среднего образования.

Вступ. Сучасні дослідження свідчать про те, що провідною метою навчально-виховної діяльності навчальних закладів різних видів і типів є формування в особистості моральних цінностей, де особливе місце займає цінність здоров'я, що в свою чергу трактується як провідна цінність зростаючої особистості (Андрющенко, 2007; Беланов, 2000). Ціннісна сфера як соціальна проблема багаторазово була предметом розгляду (Schwartz, 2001; Wagner, Sanchez, 2002; Єжова, 2013; Knjaz, 2018). Формування цінностей зростаючої особистості як психологічна проблема також була предметом досліджень (Miller, 2004; Nahin, Dahlhamer, Taylor 2007; Сичов, 2010). Розв'язанню проблеми збереження здоров'я індивіда завдяки осмисленню ним цінності життя та усвідомлення неперехідної цінності здоров'я, дотримання здорового способу життя присвячено дослідження сучасних психологів і педагогів (Мое, Elliot, Goldberg, Kuehl, Stevens, Breger, 2002; Смолякова, 2010). Розкриття аспектів організації та здійснення туристсько-краєзнавчої роботи, активізації творчого потенціалу дітей у процесі такої роботи та деякі історико-педагогічні аспекти проблеми знайшли своє відображення у наукових працях (Швец, 2009; Соловей, 2009; Луначек, 2011; Трегубенко, 2012; Максютюв, 2013; Єжова, 2013; Кравченко, 2015). Впливу рухової активності на зростаю-

чу особистість в контексті ціннісної сфери присвячені роботи (Slingerland, Haerens, Cordon, Borghouts, 2014; Троценко, 2010)

Гіпотеза. Полягає в тому, що вплив упроваджені програми факультативного курсу, спрямований на формування ціннісного ставлення до власного здоров'я у процесі туристсько-краєзнавчої роботи принесе бажаний результат, тим самим значно підвищить рівень сформованості компонентів ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків.

Мета – експериментально перевірити вплив програми факультативного курсу туристсько-краєзнавчої роботи «Цінність власного здоров'я» на ефективність процесу формування ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків.

Матеріали та методи. В процесі дослідження використовувались аналіз, узагальнення, систематизація даних науково-методичної літератури та передового практичного досвіду щодо проблематики дослідження; соціологічні (опитування, анкетування, інтерв'ювання); педагогічні (спостереження та експерименти); для перевірки ефективності розробленої програми та визначення рівнів сформованості у процесі туристсько-краєзнавчої роботи компонентів ціннісного ставлення до власного здоров'я; методи математичної статистики, обчислення інтегральних оцінок для кількісного та якісного ана-

лізу емпіричних даних, зокрема критерій Пірсона (метод χ^2) та критерій Фішера для обчислення та обробки одержаних даних і інтерпретації результатів дослідження, їх наукового аналізу та узагальнення. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась в Переяслав-Хмельницькому закладі середньої освіти №, 7, 2 Київської області; Переяслав-Хмельницької Гімназії Київської області. Дослідженням було охоплено 167 підлітків. Були створені контрольна (ЕГ) та експериментальна (ЕГ) групи, які були практично однорідними як за показниками морфофункціонального стану і фізичної підготовленості, так і за рівнем сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я. У контрольній групі додаткові заняття з фізичної культури проводились у формі занять у шкільних секціях: дівчата – секції волейболу і баскетболу; хлопці – футболу і баскетболу. Діти експериментальної групи відвідували заняття секцій «туризму і краєзнавства», змістом діяльності якої була розроблена програма «Цінність власного здоров'я». Реалізація запропонованих підходів здійснювалась у відповідності з розробленими методичними рекомендаціями. Тривалість експерименту – 9 місяців (вересень 2014 – травень 2015рр), кількість занять на тиждень – 2 рази, у позаурочний час (Кравченко Т.П. 2015).

Результати та дискусії. Роз-

роблена нами програма “Цінність власного здоров'я”, була впроваджена у навчально-виховний процес шкільної секції «Туризм і краєзнавство», що розрахований на учнів 7-9 класів закладів середньої освіти. Оскільки метою програми є формування стійкого розуміння учнями необхідності збереження, а також зміцнення власного здоров'я та здоров'я оточуючих їх людей, спрямування на формування в підлітків ціннісних орієнтирів щодо власного здоров'я в процесі туристсько-краєзнавчої роботи, – було запропоновано таку тематику занять: «Здоров'я людини» «Значення здоров'я в житті людини» «Здоров'я як основна людська цінність» «Право на здоров'я» «Цінність життя» «Ціннісна сфера особистості», які розраховані на 24 годин (Теоретичні заняття обраної проблематики проводилися додатково, під час класної години – 1 раз на тиждень).

У процесі впровадження у практику розробленої нами методики провідним завданням, яке вирішувалось у процесі експериментальної роботи на її формульованому етапі, було формування зростаючої особистості зі стійким «Я-потенціалом» стосовно збереження та покращення власного здоров'я не тільки у теоретичному, але і у практичному аспекті.

Реалізація теоретичного блоку програми ціннісного ставлення до власного здоров'я в процесі туристсько-краєзнавчої роботи в умовах роботи закладів середньої освіти також передбачало проведення ігор та вікторин: «Хто більше», «Корисні і шкідливі звички», «Туристична смуга перешкод», «Модель здоров'я», «Стежина здоров'я», «Хто швидше поставить намет», «Проведення підготовки і здійснення туристичного походу».

Таким чином, сутність методики формування у підлітків ціннісного ставлення до власного здоров'я у процесі ту-

ристсько-краєзнавчої роботи нами трактується як комплекс взаємопов'язаних між собою: навчально-виховного змісту; здоров'язбережувальних форм, методів і методичних засобів його реалізації у процесі туристсько-краєзнавчої роботи, спрямованої на досягнення загальної мети і конкретних цілей формування в підлітків ціннісного ставлення до власного здоров'я у процесі туристсько-краєзнавчої роботи.

Аналіз та інтерпретація отриманих даних констатувального експерименту дозволили обґрунтувати і розробити власну класифікацію компонентів сформованості ціннісної сфери старших підлітків щодо збереження й покращення власного здоров'я, якими є:

- інтелектуальний компонент – акумулює в собі сформованість системних і логічних знань, відповідних їм умінь і навичок підлітків зі здійснення туристсько-краєзнавчої роботи та різноманітних форм і заходів зі збереження і покращення їхнього власного здоров'я, що визначає інтелектуальну активність особистості в процесі пізнання і діяльності в навколишньому середовищі;

- емоційно-ціннісний компонент – за своєю сутністю відображає систему емоційних переживань підлітків стосовно усвідомлення проблеми формування їхніх ціннісних орієнтацій і системи цінностей і ставлень щодо власного здоров'я, детермінованих на їх основі мотивацій, переконань і відповідальності щодо участі у різних формах туристсько-краєзнавчої роботи чи заходах зі збереження й покращення власного здоров'я;

- діяльнісно-практичний компонент – його основу складають сформовані уміння і навички, що регулюють навчально-пізнавальну і практичну туристсько-краєзнавчу діяльність підлітків у довкіллі з його вивчення та засто-

сування відповідних форм і заходів, спрямованих на збереження і покращення власного здоров'я.

У свою чергу, критеріями сформованості у підлітків ціннісного ставлення до власного здоров'я у процесі туристсько-краєзнавчої роботи нами визначено:

- Знанневий критерій, показниками якого є: рівень, глибина та ґрунтовність здобутих підлітками логічно засвоєних знань зі здійснення туристсько-краєзнавчої роботи і формування у її межах ціннісного ставлення зростаючої особистості до власного здоров'я.

- Ціннісно-мотиваційний критерій, його показниками є: сформовані ціннісні орієнтації підлітків стосовно збереження і покращення власного здоров'я, їх емоційні ставлення як до участі в туристсько-краєзнавчій роботі, так і у формах збереження і покращення власного здоров'я на основі сформованої системи цінностей особистості та її емоційної сфери.

- Діяльнісно-поведінковий критерій, його показниками є: сформовані уміння і практичні навички підлітків із застосування здобутих системних знань зі здійснення туристсько-краєзнавчої роботи й у її межах – форм і заходів зі збереження власного здоров'я, на основі дотримання вимог здоров'язбережувальної поведінки і діяльності в гуртковій чи секційній діяльності.

У контексті останнього критерія: він за своєю сутністю є не лише відображенням у свідомості кожної особистості знань, законів, правил, норм поведінки, але й конкретних дій відповідно до визнаних суспільством норм і правил. Але, незважаючи на це, нами актуалізовано думку про те, що такі критерії не можуть бути уніфікованими, бо у кожному конкретному навчально-виховному та соціальному середовищі є свої норми та правила, а, отже, й відповідні показники вихованості кожної окремої особистості

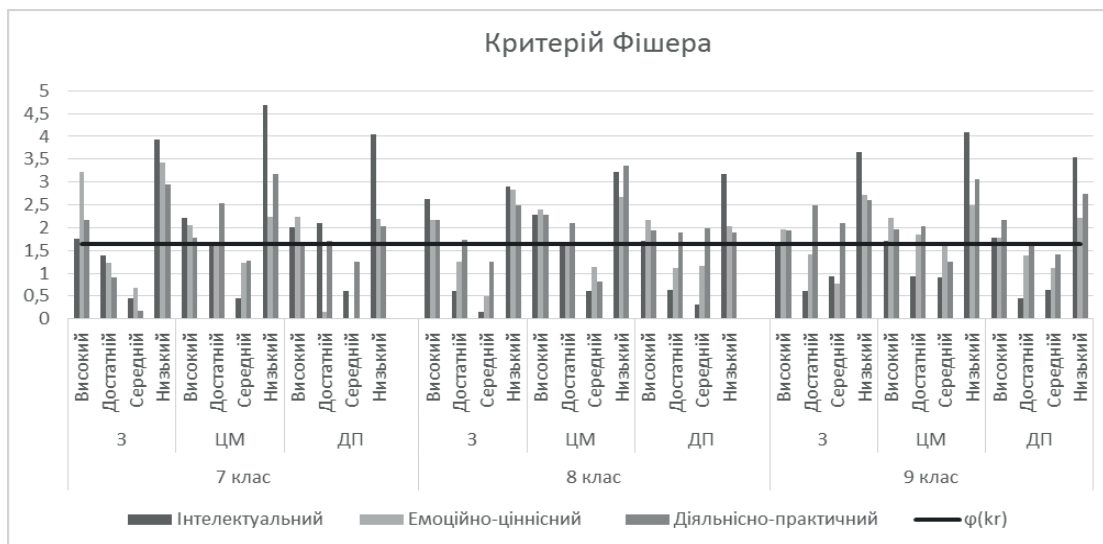

Рис. 1. Результати обрахунків ефективності методики формування ціннісного ставлення до власного здоров'я

(Kravchenko T. P. p. 2018)

Аналіз результатів дослідження дозволив виявити наявність тенденції, яка свідчить про те, що впровадження у практику закладів середньої освіти розробленої методики формування ціннісного ставлення до власного здоров'я у процесі туристсько-краєзнавчої роботи сприяє посиленню емоційного сприйняття зростаючою особистістю усвідомлення цінності здоров'я, що є надзвичайно важливим, особливо для підлітків – у якості особистісної сфери цінностей всіх його вчинків, поведінки і діяльності. Крім того, саме позитивне емоційне сприйняття підлітками навколишньої дійсності, об'єктів довкілля, сучасних соціокультурних проблем своєї місцевості як змістового компоненту туристсько-краєзнавчої роботи, значно посилює відповідальність підлітків стосовно збереження та покращення власного здоров'я.

Аналіз результатів формувального експерименту виявив досить помітне зростання кількості учнів експериментальної групи, які досягли високого рівня за ціннісно-мотиваційним (24,48% в експериментальній проти 16,64% в

контрольній групі), а також – за діяльнісно-поведінковим критерієм до 24,48% в експериментальній проти 18,58% у контрольній групі.

Водночас, встановлено зменшення кількості підлітків на середньому, і, особливо, на низькому рівнях – (10,47% в ЕГ, 22,75% в КГ у межах ціннісно-мотиваційного компоненту; 9,75% в ЕГ, 17,65% в КГ у межах діялісно-поведінкового компоненту. Така тенденція, на нашу думку, підтверджує ефективність запропонованих засобів, методів і форм туристсько-краєзнавчої роботи у закладах середньої освіти, спрямованих на учнів 7-9 класів. Обов'язковими умовами реалізації програми були: врахування індивідуальних якостей особистості у зростанні особистісного потенціалу; здатність до набуття системи знань, умінь і практичних навичок зі збереження й покращення власного здоров'я як визначального системостворюючого чинника формування ціннісної сфери підлітка; екстраполяція в свідомість підлітка моральних норм і вчинків, способів діяльності зі збереженням власного здоров'я.

Для того, щоб оцінити вірогідність отриманих результатів та зробити остаточні висновки, нами було застосовано до експериментальних даних критерій Фішера. Цей критерій є універсальним, але він є значно потужнішим інструментом саме при аналізі однієї вибірки в різних умовах, тобто до і після експерименту. Критерій Фішера буде застосовано лише до експериментальної групи. Обраний критерій дає змогу оцінити достовірність відмінностей між відсотковими частками двох вибірок. Також необхідно зазначити, що наша вибірка наділена ознакою зв'язності, оскільки заміри показників були здійснені до і після експерименту.

Отже, детальний аналіз і математичні обрахунки за критерієм Фішера засвідчили, що впровадження розробленої методики сприяло підвищенню ефективності навчально-виховного процесу, тобто рівень ціннісного ставлення підлітків до власного здоров'я у процесі туристсько-краєзнавчої роботи значно підвищився, а отримані результати є достовірними. Результати обрахунків продемонстровані у діаграмі, представленій на (рис. 1), де: 3 – Знансвий кри-

терій, ЦМ – Ціннісно-мотиваційний критерій, ДП – Діяльнісно-поведінковий критерій.

Аналізуючи діаграму, можна зробити певний висновок, а саме: - що в результаті експерименту кількісна величина підлітків на низькому рівні значно зменшилась, а на високому рівні істотно зросла. Кількісні величини середнього і достатнього рівнів, на жаль, наочно не можуть показати всю повноту ефекту, оскільки ці рівні є проміжними між низьким та високим. Такі висновки ми можемо зробити, виходячи з того, що на графіку пряма лінія – це критичне значення Фішера. Розрахункові показники високого та низького рівня знаходяться вище цієї лінії.

Таким чином, процес формування ціннісного ставлення підлітків до власного здоров'я у процесі туристсько-краєзнавчої роботи розглядається нами як один із ефективних шляхів соціалізації зростаючої особистості. Це,

за результатами здійсненого нами дослідження, забезпечило умови переходу від простого сприйняття та споглядання особистістю навколишньої дійсності, до творчого осмислення проблем збереження і покращення власного здоров'я та пошуку свого власного "Я" як основних характерних рис процесу самопізнання і самоствердження зростаючої особистості.

Встановлено, що інтенсивність цього процесу безпосередньо пов'язана з рівнем сформованості загальної культури особистості, і, як одного з її елементів – ціннісного ставлення до власного здоров'я. На відміну від суб'єкта з низьким рівнем сформованості цієї важливої особистісної категорії, діяльність якого спрямована на просте відтворення ним у власній свідомості і результатах діяльності потреб збереження власного здоров'я, суб'єкт з високим рівнем сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я спрямований

на удосконалення самого себе в єдності з бажанням та переконаністю у необхідності його збереження та покращення.

Висновки. Отже успішність процесу формування ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків, зумовлена розвитком їх ціннісної сфери та формуванням уявлень про цінності здоров'я бажанням зміцнювати його за допомогою засобів туристсько-краєзнавчої роботи.

Аналіз та узагальнення експериментальних даних засвідчує, що приріст показників компонентів сформованості ціннісної сфери підлітків щодо власного здоров'я в експериментальній групі значно вища, ніж у контрольній. Таким чином, проведений педагогічний експеримент підтвердив ефективність використання засобів, методів і форм туристсько-краєзнавчої роботи для підвищення рівня сформованості ціннісного ставлення підлітків до власного здоров'я.

Література

1. Андрущенко Т.К. Формування ціннісного ставлення до власного здоров'я старших підлітків: дис. канд. пед. наук: 13.00.08. Переяслав-Хмельницький, 2007. 268 с.
2. Беленов В.Н. Формирование ценностного отношения старших подростков к здоровью в процессе физического воспитания: автореф. дисс. ... кандидат пед. наук: 13.00.01. Самарский государственный педагогический университет им. Самара, 2000. 18 с.
3. Єжова О.О. Теоретико-методологічні засади формування ціннісного ставлення до здоров'я студентів професійно-технічних навчальних закладів: дис. Док. пед наук: 13.00.07. Інститут проблем виховання НАПН України, 2013. 490 с.
4. Кравченко Т.П. Формування ціннісного ставлення старших підлітків до власного здоров'я в процесі туристсько-краєзнавчої роботи. канд. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання. Переяслав-Хмельницький, 2015. 247с.
5. Луначек В.Е. Управління туристсько-краєзнавчою роботою у загальноосвітніх навчальних закладах: навчально-методичний посібник до курсу "Новітні технології в управлінні осві-

References

1. Andrushchenko T.K. (2007). Formuvannia tsinnisnoho stavlennia do vlasnoho zdorovia starshyh pidlitkiv [The formation of value attitude towards own health of elder teenagers]. Extended abstract of Candidate's thesis. – Pereiaslav-Khmelnytskyi: SHEE "PHHSSPU" [in Ukrainian].
2. Belenov V.N. Formirovanie tsennostnogo otnosheniya starshih podrostkov k zdoroviu v protsesse fizicheskogo vospitaniia [Formation of the value attitude of elder teenagers to health in the process of physical education]. Extended abstract of Candidate's thesis. – Samara: Samara State Pedagogical University [in Russian].
3. Damir Knjaz, Robert Zekić, Nina Briški (2018). Is physical activity the everlasting fountain of youth and health? Proceedings from ISCSK'18 "Movement in Human Life and Health" (pp.315-319). Porec Croatia, 2018.
4. Kravchenko T.P. (2018). Formation of value attitude towards own health in the process of tourist regional work. Proceedings from ISCSK'18 "Movement in Human Life and Health" (pp.315-319). Porec Croatia, 2018.
5. Kravchenko T.P. Formuvannia tsinnisnoho stav-

- тою". Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. 43 с.
6. Максютов А.М. Патріотичне виховання майбутніх учителів географії в процесі пошукової туристсько-краєзнавчої діяльності: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.07. Умань, 2013. 19 с.
 7. Сичов С.О. Прилучення студентської молоді до цінностей фізичної культури: теоретико-методичні засади: монографія. К.: НТУУ "КПІ", 2010. 436 с.
 8. Смолякова І.Д. Формування здорового способу життя студентів у системі фізичного виховання вищого технічного навчального закладу: автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2010. 21 с.
 9. Соловей М. Туристично-краєзнавча робота у сучасному навчальному закладі. Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди". Науково-теоретичний збірник. Переяслав-Хмельницький: ПП „СКД”, 2009. С. 102-104.
 10. Трегубенко О.М. Розвиток природничого краєзнавства в системі вітчизняної шкільної освіти (20-80 рр. ХХ століття) [Текст] : дис. д-ра пед. наук : 13.00.01. Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". Луганськ, 2012. 579 с.
 11. Троценко В.В. Вплив рухової активності на формування стійких навичок здорового способу життя студентів вищих навчальних закладів. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2010. № 8. С. 93-95.
 12. Швець М. Краєзнавчий гурток як засіб формування компетентності учнів. Географія та основи економіки в школі. 2009. № 6. С. 20-27.
 13. Damir Knjaz. Robert Zekić¹, Nina Briški Is physical activity the everlasting fountain of youth and health. 14 International Scientific Conference of Sport Kinetics 2018 "Movement in Human Life and Health" Porec Croatia, 24-27, June 2018 С 315-319
 14. Kravchenko T.P. Formation of value attitude towards own health in the process of tourist regional work. 14 International Scientific Conference of Sport Kinetics 2018 "Movement in Human Life and Health" Porec Croatia, 24-27, June 2018 С 315-319
 15. Miller W. Values and motivational interviewing: a symposium. *Minuet*. 2004; 11(3): 19-20.
 16. Moe EL, Elliot DL, Goldberg L, Kuehl KS, Stevens VJ, Breger RK, et al. Promoting Healthy Lifestyles: Alternative Models' Effects (PHLAME) *Health Educ Res*. 2002;17(5):586-96.
 17. Nahin, J. Dahlhamer, B. Taylor, et al. Health behaviors and risk factors in those who use
lennia starshyh pidlitkiv do vlasnoho zdorovia v protsesi turystsko-kraieznavchoi roboty [Formation of the value attitude of senior teenagers to their own health in the process of tourist-local studies work]. Extended abstract of Candidate's thesis. – Pereiaslav-Khmelnytskyi: SHEE "PHHSSPU" [in Ukrainian].
 6. Luniachek V.E. (2011). Upravlinnya turystsko-kraieznavchoyu robotoiu u zahalnoosvitnix navchalnyh zakladah: navchalno-metodychnyj posibnyk do kursu "Novitni tehnolohiyi v upravlinni osvityu" [Management of tourist-local studies work in general educational institutions: educational and methodical manual for the course «Advanced technologies in education management»]. Kharkiv : KhNU [in Ukrainian].
 7. Maksjutov A.M. (2013). Patriotychnе vyhovannia majbutnih uchyteliv heohrafiyi v protsesi poshukovoyi turystsko-kraieznavchoyi diyalnosti [Patriotic education of future geography teachers in the process of exploratory tourism-local lore activity]. Extended abstract of Candidate's thesis. – Uman [in Ukrainian].
 8. Miller W. (2004). Values and motivational interviewing: a symposium. *Minuet*, 11 (3), 19-20.
 9. Moe E.L., Elliot D.L., Goldberg L., Kuehl K.S., Stevens V.J., Breger R.K. (2002). Promoting Healthy Lifestyles: Alternative Models' Effects (PHLAME). *Health Educational Researching*, 17 (5), 586-96.
 10. Nahin J., Dahlhamer B. (2007). Health behaviors and risk factors in those who use complementary and alternative medicine. *BMC Public Health*, 7, 217.
 11. Schwartz S.H. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32 (5), 519-542.
 12. Shvets M. (2009). Kraieznavchyi hurtok yak zasib formuvannia kompetentnosti uchniv [Regional studies circle as a means of forming the competence of students]. *Heohrafiia ta osnovy ekonomiky v shkoli*. - Geography and Basics of Economics in School, 2009, 6, 20-27 [in Ukrainian].
 13. Slingerland M., Haerens L., Cordon G., Borghouts L. (2014). Differences in perceived competence and physical activity exercises during single-gender modified basketball game play in middle school physical education. *European Physical Education Review*, Vol. 20, 20-35.
 14. Smoliakova I.D. (2010). Formuvannya zdorovoho sposobu zhyttya studentiv u systemi fizychnoho vyhovannya vyshhoho tehnicnoho navchalnoho zakladu [Formation of a healthy lifestyle of students in the system of physical education of a higher technical educational institution]. Extended

- complementary and alternative medicine *BMC Public Health*, 7 (2007), p. 217
18. Schwartz SH et al (2001) Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*; 32: 5, 519-542.
 19. Slingerland M., Haerens L., Cordon G., Borghouts L. Differences in perceived competence and physical activity levels during single-gender modified basketball game play in middle school physical education. *European Physical Education Review*. February 2014, Vol. 20. P. 20-35.
 20. Wagner CC, Sanchez FP. The role of values in motivational interviewing. In: Miller WR, Rollnick S, editors. *Motivational Interviewing: Preparing people for change*. 2. New York: Guilford Press; 2002. pp. 284-298.
 15. Solovey M. (2009). *Turystychno-krayeznavcha robota u suchasnomu navchalnomu zakladi* [Tourist-linguistic work in a modern educational institution]. *Humanitarnyj visnyk DVNZ "Pereiaslav-Khmelnyskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet im. Hryhoriia Skovorody"*. *Naukovo-teoretychnyj zbirnyk*. - *Humanitarian Bulletin of the State Higher Educational Institution «Pereiaslav-Khmelnysky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University»*. Scientific and theoretical collection, 102-104 [in Ukrainian].
 16. Sychoy S.O. (2010). *Pryluchennya studentskoyi molodi do tsinnostey fizychnoyi kultury: teoretyko-metodychni zasady: monohrafiia* [Involvement of student youth in the values of physical culture: theoretical and methodological principles monograph]. Kyiv: HTUU "KPI" [in Ukrainian].
 17. Tregubenko O.M. (2012). *Rozvytok pryrodnychoho krayeznavstva v systemi vitchyznyanoi shkilnoyi osvity (20–80 rr. XX stolittya)* [Development of natural history in the system of national school education (20-80 years of the XX century)]. Extended abstract of Candidate's thesis. – Luhansk: LuhNatUniv [in Ukrainian].
 18. Trotsenko V.V. (2010). *Vplyv ruhovoi aktyvnosti na formuvannya stiykykh navychok zdorovoho sposobu zhyttya studentiv vyshhykh navchalnykh zakladiv* [The influence of motor activity on the formation of sustainable skills of a healthy lifestyle of students of higher educational institutions]. *Pedahohika, psyholohiya ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vyhovannya i sportu*. - *Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sports*, 2010, 8, 93-95 [in Ukrainian].
 19. Wagner C.C., Sanchez F.P. (2002). The role of values in motivational interviewing. *Motivational Interviewing: Preparing people for change*. W.R. Miller, S. Rollnick (Ed.), (pp.284-298). New York: Guilford Press.
 20. Yezhova O.O. (2013). *Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannya tsinnisnoho stavlennia do zdorovia studentiv profesiyno-tehnichnykh navchalnykh zakladiv* [Theoretical and methodological principles of formation of value attitude to the health of students of vocational schools]. Extended abstract of Candidate's thesis. – Kyiv: The Institute of educational problems NAPSU [in Ukrainian].

Кравченко Тетяна

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
Київська обл., м Переяслав-Хмельницький, Україна
e-mail: Galenko-tanya@rambler.ru